

บทความวิทยุ
เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐

เรียบเรียงโดย
สนธิกาญจน์ เพื่อนสงคราม
วิทยาการชำนาญการพิเศษ

บทนำ

ปัจจุบันการสูบบุหรี่ไม่ถูกมองว่าcuteเท่หรือดูดี แต่กลายเป็นสิ่งที่สังคมมองว่าน่ารังเกียจและเป็นสิ่งไม่ดีต่อร่างกายทั้งการมีกลิ่นเหม็น การมีสารพิษที่เต็มไปด้วยอันตราย บุหรี่ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดโรคหลายโรคทั้งในตัวผู้สูบบุหรี่และผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง การเพิ่มขึ้นของการบริโภคบุหรี่มีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการสูบบุหรี่ของบุคคลในวัยที่ลดลงเรื่อย ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาการบริโภคยาสูบเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทำให้เกิดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนเวลาอันควร โดยคนไทยเสียชีวิตจากการสูบบุหรี่สูงถึงปีละกว่า ๕ หมื่นคน จากสถิติพบว่าคนไทยเฉลี่ย ๑ ล้านคนที่มีชีวิตอยู่แต่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่เกิดจากการสูบบุหรี่ นอกจากนั้นการสูบบุหรี่ทำให้เกิดโรคมะเร็ง ๑๒ ชนิด นอกจากนี้ด้วยกลยุทธทางการตลาดของบุหรี่ทำให้เกิดนักสูบบุหรี่รุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีโอกาสที่จะสูบบุหรี่ไปตลอดชีวิต ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งรัฐบาลก็ต้องให้การดูแลรักษาผู้ป่วยจากโรคเสพติดยาสูบ เกิดการสูญเสียงบประมาณไปกับการรักษาผู้ป่วยที่คิดเป็นมูลค่าความสูญเสียที่เกิดจากการสูบบุหรี่เป็นจำนวนมาก รัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุขจึงได้ออกพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ ขึ้นเพื่อเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่จะช่วยป้องกันเยาวชนไม่ให้เข้าสู่วงจรของการติดบุหรี่ และยังเป็นการคุ้มครองสิทธิของเยาวชนและสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และที่สำคัญคือประเทศไทยเข้าร่วมภาคีตามกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์เท่าทันกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทบุหรี่ และแนวปฏิบัติตามกรอบอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยมีความพยายามควบคุมการบริโภคยาสูบมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการให้ความสำคัญต่อปัญหาและผลกระทบของการสูบบุหรี่ โดยที่ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบแต่เดิม ๒ ฉบับ คือพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งใช้บังคับกันมานานกว่า ๒๕ ปีแล้ว ดังนั้นคณะรัฐมนตรีโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีทั้งหมด ๗๙ มาตรา แบ่งเป็น ๗ หมวด คือ หมวด ๑ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติ หมวด ๒ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรุงเทพมหานคร หมวด ๓ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด หมวด ๔ การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ หมวด ๕ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ หมวด ๖ พนักงานเจ้าหน้าที่ หมวด ๗ บทกำหนดโทษและบทเฉพาะกาล พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๐ และจะมีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยาสูบ^๑

๑. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยาสูบ จัดแบ่งเป็น ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑.๑) โทษ พิษภัยของยาสูบ และ ๑.๒) ควันบุหรี่และการสัมผัสควันบุหรี่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๑ โทษ พิษภัยของยาสูบ บุหรี่นอกจากมีสารเสพติดตามธรรมชาติที่มาจากใบยาสูบ ยังมีสารปรุงแต่ง (Additive) อีกมากมาย ซึ่งทุกครั้งที่จุดบุหรี่ จะมีสารปลดปล่อย (emission) ซึ่งเป็นสารประกอบทางเคมีประมาณ ๔,๐๐๐ ชนิด ในจำนวนนี้มีสารก่อมะเร็ง (cancer causing substances) ไม่ต่ำกว่า ๖๐ ชนิด ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูบบุหรี่และผู้ได้รับควัน

นอกจากนี้สารปลดปล่อยจากบุหรี่ (Emission substance) สามารถแบ่งสารเคมีในควันบุหรี่ออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ส่วนอนุภาค (Particle phase) และส่วนก๊าซ (Gas phase) โดยส่วนอนุภาค (Particle phase) ประกอบด้วยอนุภาคสำคัญ ๆ อาทิ ๑) นิโคติน (Nicotine) เป็นสารเสพติดที่ทำให้หัวใจเต้นเร็วขึ้น เส้นเลือดแดงตีบตัว ๒) น้ำมันดิน (Tar) เป็นสารสีน้ำตาลเหนียว ทำให้ไอ และเป็นอนุภาคสำคัญต่อการเกิดมะเร็งปอดและถุงลมโป่งพอง ๓) สารกัมมันตรังสี โพลีเนียม ๒๑๐ ที่ทำให้เกิดมะเร็งปอด และ ๔) สารเคมีและแร่ธาตุต่าง ๆ เช่น ยาฆ่าแมลง สารดีดีที และโลหะหนัก เป็นต้น และส่วนก๊าซ (Gas phase) ประกอบด้วยก๊าซสำคัญ ๆ อาทิ ๑) คาร์บอนมอนอกไซด์ เป็นก๊าซพิษที่ทำให้เม็ดเลือดแดงสามารถรับออกซิเจนได้น้อยลง ส่งผลให้หัวใจทำงานหนักขึ้น กล้ามเนื้อไม่มีแรง ปอดหวั และคลื่นไส้ ๒) ไฮโดรเจนไซยาไนด์ เป็นก๊าซพิษอีกตัวหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดอาการไอ มีเสมหะ และหลอดลมอักเสบเรื้อรัง อันเป็นผลจากการที่ก๊าซนี้ ทำให้เกิดความเสียหายกับขนเล็ก ๆ ในหลอดลม (Cilia) ที่มีหน้าที่พัดพาสิ่งแปลกปลอมออกจากระบบทางเดินหายใจ ๓) แอมโมเนีย ๔) ไนโตรเจนออกไซด์ และ ๕) ไฮโดรเจนซัลไฟด์ เป็นต้น

ดังนั้น การสูบบุหรี่จึงก่อให้เกิดผลกระทบหรือปัญหาด้านสุขภาพมากมาย โดยทั่วไปสามารถจำแนกผลกระทบหรือการเจ็บป่วยที่เกิดจากการสูบบุหรี่ได้เป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ผลกระทบระยะสั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาการและอาการแสดงจากการสูบบุหรี่ และผลกระทบระยะยาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรคในกลุ่มมะเร็งและกลุ่มโรคเรื้อรังของระบบต่างๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องจากการสูบบุหรี่ ดังนี้

การเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่

ผลกระทบระยะสั้น

๑. ประสาทสัมผัสของการรับรู้กลิ่นและรส ทำหน้าที่ได้ลดลง
๒. แสบตา น้ำตาไหล
๓. หนาวเหน็บที่ทำหน้าที่พัดโบกเพื่อกำจัดสิ่งแปลกปลอมภายในหลอดลมเป็นอัมพาต หรือทำงานได้ช้าลง

^๑ คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยคุ้นเคย ซึ่งคำว่า “การสูบบุหรี่” มากกว่าคำว่า “การบริโภคยาสูบ” ทั้งนี้ คำว่ายาสูบมีความหมายครอบคลุมกว่าคำว่าบุหรี่ กล่าวคือ การบริโภคยาสูบ หมายรวมถึงการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบทั้งหมดที่มีควัน (Smoking tobacco use) เช่น บุหรี่ซิการ์ แรต บุหรี่มวนเอง ชิการ์ ไปป์ บารากู เป็นต้น และชนิดไม่มีควัน (Smokeless tobacco) ได้แก่ การนำยาเส้นมาสูด ตม อม เคี้ยว เช่น การรับประทานหมากพลูที่มีส่วนผสมของยาเส้น การสูดยานัตถุ์ที่มีส่วนผสมของยาสูบ การอม/ จุก/ เคี้ยวยาเส้น เป็นต้น ดังนั้น เมื่อกล่าวคือ คำว่า การสูบบุหรี่ จึงครอบคลุมเฉพาะการบริโภคยาสูบชนิดมีควัน และในบางครั้ง ก็ครอบคลุมเฉพาะการสูบบุหรี่ซิการ์แรตเท่านั้น

๔. ระดับคาร์บอนมอนอกไซด์ในปอดและในกระแสเลือดเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้หัวใจเต้นเร็ว และความดันโลหิตสูงขึ้น

๕. มีกรดในกระเพาะอาหารมากขึ้น
๖. เกิดกลิ่นที่หน้ารังเกียจตามร่างกายและเสื้อผ้า
๗. ลมหายใจมีกลิ่นเหม็นและมีกลิ่นปาก

ผลกระทบระยะยาว

๑. โรคกระเร็งในอวัยวะต่างๆ ได้แก่ มะเร็งช่องปาก โพรซจุมก กล่องเสียง หลอดลม ปอด หลอดอาหาร กระเพาะ-อาหาร ตับอ่อน ตับ ไต กระเพาะปัสสาวะ ลำไส้ใหญ่ ทวารหนัก เต้านม ปากมดลูก รังไข่ ต่อมลูกหมาก
๑. โรคหัวใจและหลอดเลือด
๒. โรคหลอดเลือดในสมองตีบ
๓. โรคระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ ภาวะถุงลมปอดอุดกั้นเรื้อรัง ภาวะถุงลมโป่งพอง หลอดลมอักเสบเรื้อรัง เป็นหวัด และหลอดลมอักเสบง่าย และโรคทางเดินหายใจอื่นๆ
๔. โรคเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ
๕. โรคตา เช่น จอประสาทตาเสื่อม/ลอกหลุด ต้อกระจก เป็นต้น
๖. โรคกระดูก เช่น กระดูกสะโพกหักง่าย กระดูกพรุน เป็นต้น
๗. โรคแผลในกระเพาะอาหาร
๘. โรคเบาหวาน
๙. การสูบบุหรี่ของมารดาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์และทารก ได้แก่ คลอดก่อนกำหนด แท้งง่าย มีบุตรยาก ทารกแรกเกิดน้ำหนักตัวน้อย (< ๒,๕๐๐ กรัม) อัตราตายทารกแรกเกิดสูง และภาวะเสียชีวิตอย่างเฉียบพลันของทารก

นอกจากนี้การดำเนินการควบคุมยาสูบที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งผู้สูบบุหรี่มีโอกาสเข้าถึงได้มากที่สุด นั่นคือการเผยแพร่ข้อมูลการเจ็บป่วยที่เกิดจากการสูบบุหรี่ โดยการพิมพ์เป็นภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ ที่จัดให้มีขึ้นครั้งแรกในปี ๒๕๑๗ โดยกำหนดให้โรงงานยาสูบต้องพิมพ์คำเตือนบนซองบุหรี่ โดยใช้ข้อความว่า “การสูบบุหรี่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” จากนั้นมีวิวัฒนาการภาพคำเตือนบนซองบุหรี่เรื่อยมา จนกระทั่งล่าสุดในปี พ.ศ.๒๕๕๒ กระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การแสดงฉลากและข้อความในฉลากของบุหรี่ซีการ์เรต พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยปรับและเพิ่มคำเตือนบนซองบุหรี่ให้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๐ ภาพ รวมถึงพิมพ์หมายเลขโทรศัพท์ ๑๖๐๐ ของศูนย์บริการเลิกบุหรี่ทางโทรศัพท์แห่งชาติไว้ด้วย ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

๑.๒ ควันบุหรี และผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรี

๐ ควันบุหรี ควันบุหรีประกอบด้วยสารที่เกิดจากการเผาไหม้สารเคมีที่มีอยู่ในใบยาสูบตามธรรมชาติ สารเคมีที่ใช้ผสมเพื่อปรุงแต่งกลิ่นและรสในกระบวนการผลิตบุหรี และกระดาษที่ใช้มวนบุหรี โดยทั่วไปจำแนกควันบุหรีเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) ควันที่สูดเข้าร่างกาย และ ๒) ควันที่ลอยอยู่ในอากาศ ในช่วงที่ไม่มี การสูดควัน ทั้งนี้ควันที่สูดเข้าร่างกายมีความเข้มข้นมาก ประกอบด้วยส่วนที่เป็นละอองสารเคมีขนาดระหว่าง ๐.๑-๑.๐ ไมโครเมตร และส่วนที่เป็นก๊าซ คือไนโตรเจน ร้อยละ ๕๐-๗๐ ออกซิเจน ร้อยละ ๑๐-๑๕ คาร์บอนไดออกไซด์ ร้อยละ ๑๐-๑๕ และคาร์บอนมอนอกไซด์ ร้อยละ ๓-๖

ความร้อนของปลายมวนบุหรี่ขณะที่สูดควัน และไม่มีการสูดควันคือ ๙๐๐ องศาเซลเซียส และ ๖๐๐ องศาเซลเซียส ตามลำดับ ซึ่งความร้อนระดับนี้เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดสารพิษต่างๆ มากมายจากการเผาไหม้ ทั้งในควันที่สูดเข้าไปและควันที่ลอยอยู่ในอากาศ เนื่องจากควันที่ลอยอยู่ในอากาศจะเจือจางในอากาศ และจากความร้อนรอบนอกที่ต่ำกว่าทำให้เย็นลงอย่างรวดเร็ว ละอองสารของควันจึงมีขนาดเล็กกว่า และระหว่างที่ควันลอยอยู่ในอากาศจะมีออกซิเจนมากกว่า จึงทำให้สารบางชนิดเกิดปฏิกิริยากลายเป็นสารชนิดที่มีพิษมากขึ้นได้ เช่น ไนโตรเจนออกไซด์ และเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีออกซิเจนมากก็จะจับตัวกับออกซิเจน กลายเป็นไนโตรเจนไดออกไซด์ซึ่งเป็นพิษต่อร่างกายมากขึ้น

ดังนั้น ควันบุหรี่ประกอบด้วยสารเคมีกว่า ๔,๐๐๐ ชนิด สารก่อมะเร็งกว่า ๖๐ ชนิด และสารพิษ ๒๕๐ ชนิด และควันบุหรี่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ ซึ่งการได้รับควันบุหรี่เป็นครั้งคราวหรือได้รับอย่างสม่ำเสมอล้วนเป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งสิ้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า “ไม่มีระดับความปลอดภัยจากการได้รับควันบุหรี่”

๐ ผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่จากการได้รับควันบุหรี่ โดยทั่วไปผู้ไม่สูบบุหรี่แต่มีโอกาสสัมผัสควันบุหรี่จนเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ ผลกระทบทันที (Immediate effects) กับผลกระทบระยะยาว (Long term effects) ดังนี้

สรุปผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่จากการได้รับควันบุหรี่

ผลกระทบทันที

๑. ระคายเคืองตา (eye irritation)
๒. ปวดศีรษะ (headache)
๓. ไอ (Cough)
๔. เจ็บคอ (Sore throat)
๕. วิงเวียนศีรษะ (Dizziness)
๖. คลื่นไส้ (Nausea)

ผลกระทบระยะยาว

สตรีขณะตั้งครรภ์ (During pregnancy)

๑. แท้ง
๒. คลอดก่อนกำหนด
๓. ทารกที่คลอดครบกำหนดมีน้ำหนักตัวแรกคลอดน้อยกว่า ๒,๕๐๐ กรัม
๔. โรคไหลตายในทารก (ทารกเสียชีวิตกะทันหันโดยไม่ทราบสาเหตุ: sudden infant death syndrome/ cot death)

วัยเด็ก (Young children)

๑. ไอเรื้อรัง
๒. ปอดบวม (pneumonia)
๓. หลอดลมอักเสบ (Bronchitis)
๔. หอบหืด (Asthma)

๕. หนองน้ำคั่งในช่องหูส่วนกลาง (Middle ear infection)

วัยผู้ใหญ่ (Adult)

๑. หอบหืด *
๒. โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง
 - ๒.๑. โรคถุงลมโป่งพอง
 - ๒.๒. โรคหลอดลมอักเสบเรื้อรัง
๓. โรคหัวใจขาดเลือด (Ischemic heart disease)
๔. มะเร็งปอด (Lung cancer)
๕. มะเร็งในตำแหน่งอื่น ๆ ของร่างกาย ได้แก่
 - ๕.๑. มะเร็งเต้านม
 - ๕.๒. มะเร็งปากมดลูก
 - ๕.๓. มะเร็งต่อมลูกหมาก

หมายเหตุ * โรคหอบหืดจากการสัมผัสควันบุหรี่สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่

นับจากอดีตถึงปัจจุบัน มีหลักฐานทางการแพทย์ที่พิสูจน์ได้ชัดเจนว่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสัมผัสควันบุหรี่มือสองกับความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ดังนี้ ๑) มะเร็ง โดยมีหลักฐานชัดเจนต่อการเป็นโรคมะเร็งปอด และหลักฐานบ่งบอกว่าเป็นสาเหตุหนึ่งของโรคมะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก มะเร็งกล่องเสียง และมะเร็งเม็ดเลือดขาว ๒) เส้นเลือดหัวใจตีบ โดยมีข้อมูลระบุว่าคนที่ได้รับควันบุหรี่มีโอกาสเสี่ยงต่อโรคนี้สูงเท่ากับคนที่สูบบุหรี่วันละ ๑ – ๙ มวน ๓) เส้นเลือดในสมองตีบ โดยคนที่ได้รับควันบุหรี่มีโอกาสเสี่ยงต่อโรคนี้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๒๔) โรคถุงลมโป่งพอง โดยคนที่ได้รับควันบุหรี่มีโอกาสเสี่ยงต่อโรคนี้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๒๕ ๕) โรคหอบหืด โดยเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีผู้ปกครองอย่างน้อย ๑ คนสูบบุหรี่ จะทำให้เด็กในครอบครัวมีโอกาสเสี่ยงต่อโรคนี้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๖๐ ๖) ทารกตายกะทันหันโดยไม่ทราบสาเหตุ โดยทารกที่ได้รับควันบุหรี่ มีโอกาสเสี่ยงต่อการตายเช่นนี้ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕๕ – ๑๔๓ และ ๗) การติดเชื้อของทางเดินหายใจในเด็กเล็ก (อายุน้อยกว่า ๒ ขวบ) เช่น หลอดลมอักเสบ หรือปอดอักเสบเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๕๗

สาระสำคัญของกฎหมาย

๑. นิยามศัพท์ที่สำคัญมีหลายความหมาย ได้แก่

“ผลิตภัณฑ์ยาสูบ” หมายความว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของใบยาสูบหรือพืชนิโคติเยนา ทาแบกุ่ม (*Nicotiana tabacum*) และให้หมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์อื่นใดที่มีสารนิโคตินเป็นส่วนประกอบ ซึ่งบริโภคโดยวิธีสูบ ดูด ตม อม เคี้ยว กิน เป่า หรือพ่นเข้าไปในปากหรือจมูก ทา หรือโดยวิธีอื่นใดเพื่อให้ได้ผลเป็นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาตามกฎหมายว่าด้วยยา

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ และให้หมายความรวมถึงผู้ได้รับใบอนุญาตขายยาสูบสำหรับการขายส่งตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต

“ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” หมายความว่า บุคคลหรือองค์กรที่ทำการแทนผู้ประกอบการ สมาคมหรือชมรมผู้เพาะปลูก ผู้บ่ม ผู้ค้าใบยาสูบ หรือสมาคมหรือชมรมผู้ค้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ

“เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ” หมายความว่า ภาวะที่ร่างกายต้องบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นประจำ และตกอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องพึ่งผลิตภัณฑ์ยาสูบ

“สูบบุหรี่” หมายความว่ารวมถึง การกระทำใด ๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดควันหรือไอระเหยจากผลิตภัณฑ์ยาสูบหรือการครอบครองผลิตภัณฑ์ยาสูบขณะเกิดควันหรือไอระเหย

“เขตปลอดบุหรี่” หมายความว่า บริเวณที่ห้ามสูบบุหรี่

“เขตสูบบุหรี่” หมายความว่า บริเวณที่จัดไว้ให้เป็นที่ยสูบบุหรี่ภายในเขตปลอดบุหรี่

“สถานที่สาธารณะ” หมายความว่า สถานที่ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีการซื้อเชิญหรือต้องจ่ายค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติ

๒. คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบมีด้วยกัน ๓ คณะ ดังนี้

๒.๑ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติ ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านการแพทย์ การสาธารณสุข การคุ้มครองสิทธิสตรีหรือสิทธิเด็ก จำนวน ๕ คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับการเสนอชื่อโดยองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์มิใช่เป็นการแสวงหากำไร ดำเนินกิจกรรมด้านการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน จำนวน ๔ คน

๒.๒ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่เสนอนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการควบคุม การคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ การบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพ การให้คำแนะนำคำปรึกษาในการออกประกาศ รวมถึงการติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบการดำเนินการของคณะกรรมการ

๒.๓ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นรองประธานกรรมการ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สรรพสามิตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาสังคม ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม ผู้อำนวยการสำนักเทคนิค ผู้อำนวยการสำนักอนามัย ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์ ผู้แทนกรมควบคุมโรค ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกาอาชีวศึกษา และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ด้านการแพทย์หรือการสาธารณสุข สื่อสารมวลชน และด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ในการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน จำนวน ๖ คน

๒.๔ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในเขตกรุงเทพมหานคร คือบังคับใช้กฎหมาย ดำเนินการตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ กำหนดแนวทางปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล เฝ้าระวังและป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบ เสนอความเห็นเกี่ยวกับการใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติด

๒.๕ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน กรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นรองประธานกรรมการ อัยการจังหวัด ปลัดจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรค พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด สรรพสามิตพื้นที่ ผู้อำนวยการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ด้านการแพทย์ กฎหมาย นิเทศศาสตร์ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน ๖ คน

๒.๖ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด คือดำเนินการให้มีการบังคับใช้กฎหมาย กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ กำหนดแนวทางปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและป้องกัน การลด และเลิกการบริโภค การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ

๓. การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ดังนี้

- ห้ามผู้ใดขายหรือให้ซึ่งผลิตภัณฑ์ยาสูบแก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์
- ห้ามผู้ขายปลีกกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ ขายโดยใช้เครื่องขาย ขายโดยผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (แบบออนไลน์) ขายนอกสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต ขายโดยแจก แคม เสนอให้สิทธิ์เข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการ การชิงโชค ชิงรางวัล หรือการแสดงราคาในลักษณะจูงใจให้บริโภค
- ห้ามผู้ใดแจกจ่ายในลักษณะเป็นตัวอย่างหรือให้แพร่หลายหรือเป็นการจูงใจสาธารณชนให้บริโภค
- ห้ามผู้ใดขายผลิตภัณฑ์ยาสูบในสถานที่ต่อไปนี้ ได้แก่ วัด สถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา สถานบริการสาธารณสุข ร้านขายยา สถานศึกษา สวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสวนสนุก
- ห้ามผู้ใดนำชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบ ไปแสดงบนผลิตภัณฑ์อื่นใดที่มีใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือนำชื่อมาดัดแปลงข้อความให้เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์เพื่อการโฆษณา
- ห้ามผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การอุปถัมภ์บุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนในลักษณะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ การส่งผลกระทบต่อการแข่งขันนโยบายการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การโฆษณาและการส่งเสริมการบริโภคยาสูบ
- ห้ามผู้ขายปลีกผลิตภัณฑ์ยาสูบแสดงหรือยินยอมให้แสดงผลิตภัณฑ์ยาสูบ ณ สถานที่ขายปลีกที่ทำให้ผู้บริโภคหรือประชาชนมองเห็น
- ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบเพื่อขายในราชอาณาจักรต้องดำเนินการให้หีบห่อผลิตภัณฑ์ยาสูบ มีขนาดสี สัญลักษณ์ ฉลาก รวมทั้งลักษณะการแสดงเครื่องหมายการค้า สัญลักษณ์ รูปภาพ ข้อความตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข

- ห้ามผู้ใดผลิตหรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ เพื่อขายประเภทบุหรี่ซิการ์เรตที่มีขนาดบรรจุต่ำกว่า ยี่สิบมวนต่อซอง ห้ามไม่ให้มีการแบ่งขายผลิตภัณฑ์ยาสูบประเภทบุหรี่ซิการ์เรต

๔. การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่

- ห้ามผู้ใดสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ เว้นแต่เป็นเขตที่กำหนด

- เมื่อสถานที่ใดถูกจัดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ต้องจัดให้มีเครื่องหมายแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเป็นเขตปลอดบุหรี่ ต้องปราศจากอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการสูบบุหรี่

- กรณีที่สถานที่นั้นถูกกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ได้ ต้องมีลักษณะดังนี้ คือ มีเครื่องหมายติดแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเป็นเขตปลอดบุหรี่ ไม่อยู่ในบริเวณทางเข้าออกของสถานที่ มีพื้นที่เป็นสัดส่วนชัดเจน ไม่มีลักษณะก่อความรำคาญเดือดร้อนแก่ผู้อื่น มีการแสดงสื่อรณรงค์เพื่อการลดละเลิกการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ

๕. พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่เข้าไปในสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นกรณีมีเหตุอันควรสงสัย การนำผลิตภัณฑ์ยาสูบไปตรวจสอบ การยึดหรืออายัดผลิตภัณฑ์ยาสูบกรณีที่มีการกระทำความผิด การถ่ายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวหรือเก็บรวบรวมวัตถุเพื่อเป็นพยานหลักฐาน รวมถึงการมีหนังสือสอบถามหรือหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ

๖. บทกำหนดโทษ

- กรณีสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ ปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

- กรณีที่มีการขายบุหรี่แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือนหรือปรับไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท

- กรณีที่ใช้จ้างวานหรือยินยอมให้ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ขายบุหรี่ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือนหรือปรับไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท

- กรณีมีการแบ่งขายบุหรี่เป็นมวน มีโทษปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท

- กรณีมีการตั้งโชว์หรือแสดงบุหรี่ ณ สถานที่ขายเพื่อให้ผู้ซื้อหรือประชาชนมองเห็น มีโทษปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท

- กรณีมีการโฆษณาสูบบุหรี่ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท

- กรณีที่บริษัทมีการจัดกิจกรรม CSR อุปถัมภ์สนับสนุนบุคคลหรือองค์กรเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของบุหรี่ ผู้ประกอบการ ผู้รับจ้างมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี ปรับไม่เกินกึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม แต่ไม่ต่ำกว่า ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนผู้เกี่ยวข้องมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท

- กรณีที่มีการขายบุหรี่บริเวณวัด โรงพยาบาล โรงเรียน สวนสาธารณะ สวนสนุก มีโทษปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท

- กรณีที่เจ้าของผู้จัดการ ผู้รับผิดชอบพื้นที่สาธารณะที่ห้ามสูบบุหรี่ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ ดูแลไม่ให้มีการฝ่าฝืนในเขตปลอดบุหรี่ มีโทษปรับไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท

ข้อดีของการออกพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีดังนี้

๑. จำนวนเยาวชนรายใหม่ที่เสพติดบุหรี่จะมีจำนวนลดลง

๒. จำนวนผู้ที่สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น

๓. รัฐบาลสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่

๔. ประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลกได้ และไม่เป็นการขัดต่อกฎระเบียบต่าง ๆ ขององค์การอนามัยโลกที่มีการกำหนดไว้

บทสรุป

ถ้าพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับแล้วก็จะก่อให้เกิดการควบคุมการขายบุหรี่ ป้องกันและมุ่งที่จะคุ้มครองสุขภาพของประชาชนทั่วไปที่ไม่สูบบุหรี่ รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนเพื่อไม่ให้เข้าถึงบุหรี่ได้ง่าย และการที่พระราชบัญญัตินี้จะใช้ให้ได้ผลมากน้อยเพียงใดก็คงอยู่ที่ผู้บังคับใช้กฎหมายที่จะต้องมีความเข้มงวดกวดขัน รวมถึงการให้ความร่วมมือและการมีจิตสำนึกของนักสูบเองด้วยเช่นกัน
